

PODMIOT CZYNNOŚCI OGŁĘDZINOWYCH ZE STANOWISKA PROCEDURY KARNEJ I KRYMINALISTYKI

Entity of examination in perspective of criminal procedure and forensic science

Ogłędziny miejsca zdarzenia – jak słusznie pisze M. Goc¹ – są najbardziej złożoną formą ogłędzin. Dlatego też tak duże znaczenie mają kwalifikacje osób przeprowadzających tę czynność.

Obowiązujący kodeks postępowania karnego stanowi, że w „razie potrzeby dokonuje się ogłędzin miejsca, osoby lub rzeczy” (art. 207 par. 1 k.p.k.). Polska ustawa karnoprosesowa jedynie ogólnikowo reguluje kwestie dotyczące podmiotu czynności ogłędzinowych, i to jedynie w odniesieniu do ogłędzin ciała i zwłok. Pozostałe kwestie, bardzo istotne z punktu widzenia procesowego, ustawodawca pozostawia do uregulowania doktrynie.

Szczególnie ważne jest ustalenie, kto w myśl uregulowań ustawowych powinien ogłędziny przeprowadzać. W niniejszym referacie chciałbym omówić ten problem w odniesieniu do ogłędzin miejsca zdarzenia. Z uregulowań ustawowych wynika jednoznacznie, że podmiotem ogłędzin miejsca zdarzenia jest organ procesowy właściwy do prowadzenia śledztwa czy dochodzenia w danej sprawie. Będzie nim więc prokurator bądź funkcjonariusz policji, który sprawę prowadzi. Z punktu widzenia procesowego osoby te są kierownikami omawianej czynności. Do ich obowiązków, jak słusznie piszą w podręczniku kryminalistyki M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz i L. Stępa, należy czuwanie nad tym, aby czynności ogłędzinowe miejsca zdarzenia były prowadzone zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa². Ponadto decydent procesowy ustala, jak przestrzeń ma zostać poddana ogłędzinom, decyduje o potrzebie dopuszczenia do ogłędzin takich osób jak obrońca podejrzanego, lekarz bądź inne osoby posiadające kwalifikacje spe-

¹ M. Goc, w: E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka czyli rzecz o metodach śledczych*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, zwłaszcza s. 203.

² M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępa, *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2009, zwłaszcza s. 425 i n.

cialistów. Decydent procesowy ma również obowiązek dopilnować, aby z czynności oględzinowych została sporządzona dokumentacja, a w szczególności protokół oględzin; decyduje także o wykorzystaniu ujawnionych w czasie oględzin śladów³.

Wiadomo powszechnie, że decydenci procesowi, chociaż zgodnie z ustawą procesową są kierownikami czynności oględzinowych, to jednak najczęściej nie posiadają dostatecznych kwalifikacji odnośnie do sposobu przeprowadzenia oględzin. Oględziny są jednak doniosłą czynnością dowodową – czynnością, od której zależy najczęściej ustalenie prawdy materialnej. Dlatego też ustawodawca podkreśla, że ma je prowadzić ta osoba, która kieruje procesem. Jak już jednak podkreślono, nie wszyscy decydenci procesowi posiadają niezbędne kwalifikacje do tego, aby właściwie pokierować tą czynnością, nie mówiąc już o odpowiednim jej przeprowadzeniu. Zaryzykować można nawet stwierdzenie, że tylko nieliczni prokuratorzy i prowadzący sprawy funkcjonariusze policji mają w tym zakresie potrzebne kwalifikacje. Kwalifikacji tych nabywa się zwłaszcza w toku wieloletniej pracy. Można mieć również zastrzeżenia co do tego, czy posiadają oni niezbędną wiedzę kryminalistyczną. Nasuwa się taki wniosek, na studiach prawniczych bowiem wiedzę kryminalistyczną traktuje się marginalnie. Nie na wszystkich polskich wydziałach prawa kryminalistyka obowiązuje wszystkich studentów. Nawet wówczas, kiedy tak jest i zajęcia kończą się egzaminem, wiedza kryminalistyczna jest przekazywana studentom w niewielkim tylko zakresie – tylko o tyle, o ile można to zrobić w ramach 30 godz. wykładów i 20 godz. ćwiczeń. Jedynie szkoły policyjne dają swym słuchaczom znacznie większą dawkę wiedzy kryminalistycznej, niż ma to miejsce na studiach prawniczych.

Pamiętać jednak musimy o tym, że sama wiedza teoretyczna z kryminalistyki tu nie wystarcza. Potrzebne jest doświadczenie, i w zasadzie to ono decyduje o predyspozycji osoby mającej przeprowadzić oględziny miejsca zdarzenia.

Oględziny miejsca zdarzenia są w zasadzie czynnością niepowtarzalną. Jest to także czynność, której sąd nie przeprowadza bezpośrednio, lecz opiera się na tym, co zostało ustalone w toku śledztwa czy dochodzenia. Dlatego też niezmiernie istotne jest, by oględziny zostały przeprowadzone przez osoby kompetentne nie tylko z punktu widzenia unormowań ustawowych, lecz również z punktu widzenia kryminalistyki.

Cały szereg opracowań kryminalistycznych poświęcony jest oględzinom, w tym organizacji tej czynności. Duży nacisk kładzie się tu na przygotowanie do oględzin. W toku tego przygotowania należy zwrócić szczególną uwagę na dobór odpowiednich ludzi, którzy będą przeprowadzali oględziny. Podkreśla się także konieczność przygotowania sprzętu, który będzie niezbędny w toku oględzin.

Osoby dobrane do przeprowadzenia oględzin oraz decydenta procesowego, który jest zawsze kierownikiem tej czynności, określa się najczęściej mianem

³ W. Gutekunst, *Kryminalistyka. Zarys systematycznego wykładu*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1965, zwłaszcza s. 63.

„grupy operacyjnej”. Wydaje się, że właściwszą nazwą dla określenia tej grupy osób jest „grupa oględzinowa”. W kryminalistyce zwraca się także uwagę na to, aby skład grupy oględzinowej był uzależniony od rodzaju zdarzenia. Rodzaj zdarzenia winien zawsze warunkować kwalifikacje osób, które wejdą w skład takiej grupy. Zawsze jednak, jak słusznie pisze T. Hanausek, w skład grupy oględzinowej poza jej kierownikiem powinni wejść: pracownik pionu operacyjno-rozpoznawczego policji i pracownik pionu techniki kryminalistycznej. Rola technika kryminalistycznego w oględzinach jest niewątpliwie szczególna, to on bowiem ujawnia i zabezpiecza ślady, a także sporządza szkice, fotografie, nagrania, dokonuje pomiarów itd.

Wreszcie w zależności od rodzaju zdarzenia w toku oględzin miejsca tego zdarzenia w skład ekipy oględzinowej powinna wejść osoba, która posiada kwalifikacje biegłego, np. lekarz, co powinno być regułą przy oględzinach zewnętrznych zwłok znajdujących się na miejscu zdarzenia.

Wszystkie osoby wchodzące w skład grupy oględzinowej muszą posiadać określone kwalifikacje. Poza kierownikiem takiej grupy pozostali jej członkowie będą mieli kwalifikacje z innych niż prawo dziedzin wiedzy. Wiedza tych osób prócz teoretycznej musi być również praktyczna. Taką praktyczną wiedzę daje przeprowadzanie przez te osoby określonych czynności w praktyce. Dopiero tak rozumiane kwalifikacje członków grupy oględzinowej dają gwarancje uzyskania w toku tej czynności niezbędnych w dowodzeniu śladów.

Niezależnie od tego, czy członków ekipy oględzinowej będziemy traktowali tylko jako pomocników decydenta procesowego, czy też jako specjalistów dokonujących czynności technicznych, to de facto zawsze przeprowadzają oni oględziny. Ich praca w toku oględzin upoważnia do przyjęcia stanowiska, że de facto są oni podmiotami tej czynności. Takie stanowisko wydaje się słuszne, mimo że w opracowaniach procesowych ich rola nie jest dostatecznie eksponowana mimo doniosłości oględzin w procesie. Zachodzi więc różnica w pojmowaniu podmiotów oględzin w procesie karnym i w kryminalistyce. Nie ulega wątpliwości, że z punktu widzenia praktycznego w czynności oględzin miejsca zdarzenia występuje podmiot określony w ustawie karnoprocessowej i jest nim decydent procesowy, a ponadto podmioty – osoby posiadające wiadomości specjalne, pozaprawnicze⁴.

Streszczenie

Oględziny miejsca zdarzenia są najbardziej złożoną formą oględzin. Dlatego też tak duże znaczenie mają kwalifikacje osób przeprowadzających tę czynność. Polska ustawa karnoprocessowa jedynie ogólnikowo reguluje kwestie dotyczące podmiotu czynności oględzinowych i to jedynie w odniesieniu do oględzin ciała i zwłok. Pozostałe kwestie, bardzo

⁴ J. Widacki (red.), *Kryminalistyka*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008, zwłaszcza s. 15.

istotne z punktu widzenia procesowego ustawodawca pozostawia do uregulowania doktrynie. W artykule omówiono ten problem, ze szczególnym uwzględnieniem podmiotu kierującego oględzinami.

Słowa kluczowe: oględziny, miejsce zdarzenia, prowadzący oględziny, grupa oględzinowa.

Summary

Visual inspection of the scene is the most complex form of all kind of inspections. That is why so great importance have qualifications of person who run this operation. Polish penal law only vaguely regulates the activities of the entity who run inspections and then only in relation to the inspection body and the corpse.

Other issues, very important from the point of view of the process, have been left to be regulated by doctrine.

The article discusses this issue with particular emphasis on visual inspection of the entity driver.

Keywords: inspection, scene, entity who run the inspection, inspections group.